

Odwilż w Polsce

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Cytat za: P. Machcewicz, *Odwilż 1956*, w: *Polski wiek XX*, t. 3, Bellona i Muzeum Historii Polski, Warszawa 2010, s. 225-226.

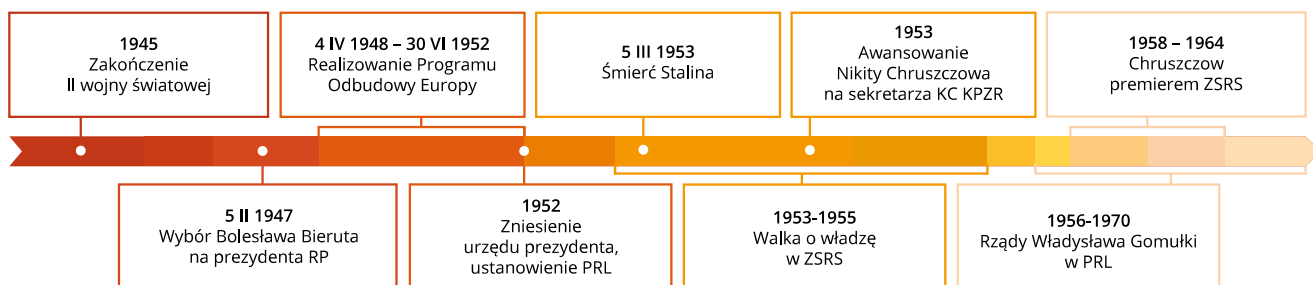

Odwilż w Polsce

Gomułka i Leonid Breżniew w NRD (1967 r.).

Źródło: Bundesarchiv, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Plan sześcioletni przyjęty w 1950 r. zrealizowano tylko w części dotyczącej przemysłu, zaniehbując budownictwo, rolnictwo i transport. Sytuacja gospodarcza była zła, brakowało podstawowych produktów. W Moskwie po śmierci Stalina w marcu 1953 r. trwała walka o władzę, z której zwycięsko wyszedł Nikita Chruszczow. We wrześniu tego samego roku objął on nowo ustanowiony urząd pierwszego sekretarza KC KPZR. Dążenie Chruszczowa do ograniczenia terroru w ZSRS i złagodzenia kursu wobec Zachodu spowodowały lekkie odprężenie także w Polsce, dając nadzieję na reformę systemu. Zelżał nacisk aparatu represji i powstały warunki do rozwoju – na niewielką skalę – prywatnych inicjatyw gospodarczych, kulturalnych i społecznych.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

- Opiszysz jak przebiegała odwilż w Polsce.
- Wyjaśnisz, dlaczego Władysław Gomułka objął władzę.
- Scharakteryzujesz postać Władysława Gomułki.

Przeczytaj

Huty zamiast chleba

Jedną z przyczyn zmian, jakie nastąpiły w Polsce na fali odwilży w połowie lat 50. XX w., było załamanie gospodarcze. W 1950 r. rozpoczęto realizację planu 6-letniego, w ramach którego władze komunistyczne zamierzały przeprowadzić przyspieszoną industrializację kraju, opartą na rozwoju energetyki oraz rozbudowie przemysłu ciężkiego (wydobywczego, metalurgicznego i chemicznego). W tym czasie powstało wiele nowych zakładów produkcyjnych, na czele z czołową realizacją tych czasów - Nową Hutą. Koszty społeczne powstawania nowych inwestycji okazały się jednak ogromne. Przede wszystkim wzrost produkcji przemysłu ciężkiego spowodował zaniedbania w produkcji dóbr konsumpcyjnych, tak oczekiwanych przez społeczeństwo, oraz niedoinwestowanie w rolnictwie. Ilość dóbr codziennego użytku dostępna na rynku była zdecydowanie niewystarczająca dla zaspokojenia potrzeb ludności, tym bardziej, że początek lat 50. był czasem [wyżu demograficznego](#). Zaledwie przed co czwartym małżeństwem istniała perspektywa otrzymania własnego mieszkania. Dodatkowo w 1950 r. rząd przeprowadził wymianę złotego - teoretycznie stare złotówki były wymieniane na nowe w stosunku 100:3, ale przelicznik ten obowiązywał tylko w przypadku wynagrodzeń oraz bankowych lokat do kwoty 100 tys. zł. Resztę oszczędności Polacy musieli wymieniać w stosunku 100:1. Wszystko to spowodowało spadek realnych dochodów ludności, a w konsekwencji obniżenie stopy życiowej.

Kombinat metalurgiczny w Nowej Hucie. Powstający kombinat oraz budowane od podstaw dla jego pracowników miasto było standardową inwestycją planu 6-letniego, realizowaną od 1950 r. w podkrakowskiej dzielnicy Nowa Huta. W 2019 r. zakład zamknięto. W powojennej komunistycznej propagandzie starano się utrwalić wizerunek miasta powstającego na fali ogromnego entuzjazmu, w którym żyło się lepiej. Ten propagandowy obraz podważył w połowie lat 50. jeden z głównych dotychczas twórców socrealizmu Adam Ważyk w utworze Poemat dla dorosłych. Wiersz ten stał się przełomowym dziełem polskiej powojennej literatury, ale też stał się symbolem zmian czasów odwilży.

Wskaż dwa elementy charakterystyczne założenia kombinatu Nowa Huta.

Źródło: Piotr Tomaszewski fly4pix.pl, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Do wspomnianych problemów doszło też załamanie produkcji rolnej. To natomiast było wynikiem zarówno braku inwestycji w tym sektorze, jak również ideologicznych prób przeprowadzenia [kolektywizacji](#) na polskiej wsi. W rezultacie zaczęło brakować żywności, a Polacy mieli poważne kłopoty z zakupem podstawowych produktów, to zaś zmusiło rząd do wprowadzenia [systemu kartkowego](#) oraz podwyżek cen. W obliczu narastającego kryzysu w 1954 r. władze dokonały manewru gospodarczego, przeznaczając więcej środków na produkcję dóbr konsumpcyjnych. Niewiele poprawiło to jednak sytuację. Ostatecznie nie udało się wykonać zakładanych celów planu 6-letniego. Jedynie w przemyśle zbrojeniowym uzyskano około 90% wzrostu produkcji względem zakładanego wcześniej wyniku. W innych sektorach gospodarki wzrosty - o ile takie występowały - były niewielkie. Dochód narodowy na jednego mieszkańca różnił się (na gorsze) o niemal 40% w porównaniu z pierwotnymi założeniami. Najbardziej odczuwalny dla społeczeństwa stał się spadek stopy życiowej oraz dystans

ekonomiczny, który dzielił polską gospodarkę od gospodarek krajów zachodnioeuropejskich.

Dochód narodowy w dolarach w Polsce oraz wybranych krajach w latach 1950 i 1955

kraj	dochód narodowy w 1950 r.	dochód narodowy w 1955 r.
Austria	1400	1750
Francja	2000	2400
Grecja	550	775
Hiszpania	700	875
RFN	2005	2505
Szwajcaria	4000	4400
Włochy	900	1100
Polska	110	130

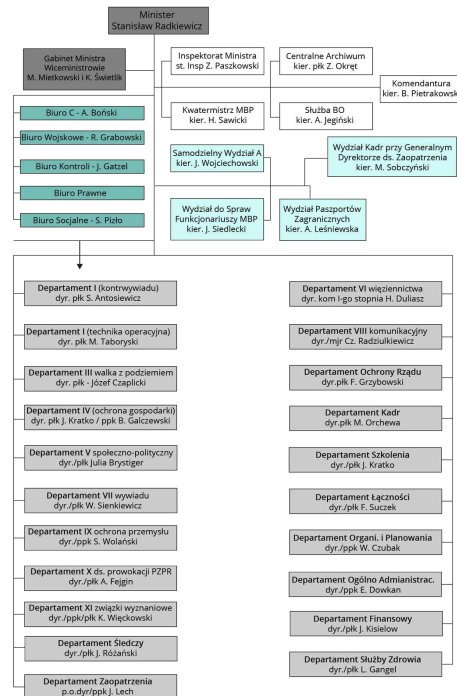
Wskaż kraj, w którym nastąpił największy wzrost dochodu narodowego w omawianym okresie. Wskaż dwa kraje (poza Polską), w których dochód narodowy w 1950 r. był najniższy i wyjaśnij, czym to było spowodowane.

Źródło: J. Kaliński, *Zarys historii gospodarczej XIX i XX w.*, Warszawa 2001, s. 242.

Odwilż w Polsce

W 1954 r. [Radio Wolna Europa](#) zaczęło nadawać relacje funkcjonariusza Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Józefa Światły, który uciekł na Zachód. Opowiadał on na antenie o zbrodniach „[bezpieki](#)” i przywilejach władz. Dla części polskich słuchaczy były to rewelacje, dla innych – potwierdzenie przypuszczeń. Informacje o zbrodniach MBP kierownictwo PZPR przyjęło z udawanym zdziwieniem. Na skutek ostrej krytyki społecznej, a także wewnątrzpartyjnej, w grudniu 1954 r. ministerstwo rozwiązano, tworząc na jego miejsce Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW) i Komitet do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego (późniejszą [Służbę Bezpieczeństwa](#) – SB). W grudniu zwolniono też z więzienia Władysława Gomułkę, a z partii usunięto i aresztowano niektórych funkcjonariuszy MBP. W kierownictwie PZPR doszło do walk o władzę. Po śmierci Stalina wyłoniła się proreformatorska frakcja tzw. „[puławian](#)”,

składająca się z dawnych stalinowców, którzy zaczęli dążyć do liberalizacji systemu komunistycznego. To oni poparli kandydaturę Władysława Gomułki na I sekretarza KC PZPR. Przeciwni im byli „[natolińscy](#)”, popierający silną władzę i głoszący hasła nacjonalistyczne oraz antysemickie.

Schemat przedstawiający organizację centrali Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o. na podstawie Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Na fali odwilży po śmierci Stalina uchylono także nieco żelazną kurtynę. Do PRL zaczęły legalnie, choć wciąż pod kontrolą, przenikać elementy kultury zachodniej: muzyka, filmy czy nawet moda. Choć komunistyczna propaganda wciąż uznawała je za produkty „zgniłego kapitalizmu” i piętnowała młodzież ubierającą się w stylu zachodnim i słuchającą jazzu, to za takie zachowanie nie groziło już więzienie.

Latem 1955 r. w Warszawie odbył się V Światowy Festiwal Młodzieży i Studentów, na który przybyła także młodzież z Zachodu. Twórcy, m.in. Adam Ważyk czy Leopold Tyrmand, mogli śmiało krytykować socjalistyczną rzeczywistość. W 1955 r. ukazał się *Zły Tyrmanda* –

kryminał opisujący warszawski półświatek z początku lat 50. Rok później natomiast Ważyk opublikował zbiór *Poemat dla dorosłych i inne wiersze* - próbę rozrachunku z epoką stalinizmu. W 1955 roku powstał [Klub Krzywego Koła](#), na którego zebraniach dyskutowano na tematy polityczne i społeczne, związane też z funkcjonowaniem ustroju socjalistycznego. Przewodniczącym klubu został krytyk i historyk literatury Jan Józef Lipski, a wśród członków znaleźli się m.in. historyk Paweł Jasienica oraz Władysław Bartoszewski, czy przyszły premier Jan Olszewski. Do tego nurtu włączył się tygodnik „Po Prostu”, do tej pory będący pismem propagandowym. Pojawiły się w nim komentarze odnoszące się do przemian (trwających i koniecznych) w Polsce, poruszające problemy demokratyzacji i wolności słowa. Między innymi dzięki Klubowi konieczność reform systemu zaczęli dostrzegać także robotnicy.

Władysław Gomułka przemawia na pl. Defilad w Warszawie, 24 października 1956 rok. Wiec przyciągnął ok. 400 tys. ludzi. Jak myślisz, dlaczego wzbudził takie zainteresowanie?

Źródło: domena publiczna.

W sierpniu 1956 roku zorganizowano I Ogólnopolski Festiwal Muzyki Jazzowej w Sopocie. Stanowiło to dowód otwarcia na Zachód. Należy pamiętać, że jeszcze pod koniec lat 40. jazz był muzyką wyklętą, wroga, imperialistyczną i jednoznacznie identyfikowaną przez władze z wrogością wobec socjalizmu.

Ożywieniu kulturalnemu końca lat 50. sprzyjała działalność Radia Wolna Europa, które było rozgłośnią radiową finansowaną przez USA, utworzoną na początku lat 50. w Monachium w celu zapewnienia dostępu do informacji mieszkańcom krajów bloku wschodniego. Audycje o tematyce politycznej, gospodarczej oraz kulturalnej nadawano w językach bułgarskim, czeskim, estońskim, polskim, rumuńskim, słowackim

i węgierskim. Pierwszym dyrektorem sekcji polskiej RWE był Jan Nowak-Jeziorański. Audycji po polsku (nadawanych także przez inne zagraniczne rozgłośnie - BBC i Głos Ameryki) chętnie słuchano w kraju, ponieważ stanowiły dla setek tysięcy słuchaczy główne źródło niezniekształconych przez komunistyczną propagandę informacji o wydarzeniach na świecie i w Polsce - i to pomimo usilnych starań władz komunistycznych, dążących do zagłuszenia radiostacji.

Wpływ na sytuację w kraju miały też emigracyjne ośrodki kształtujące opinię, jak paryski Instytut Literacki i redakcja miesięcznika „Kultura”. Wydawany początkowo w Rzymie, a od 1948 r. w Paryżu miesięcznik podejmował tematykę polityczną, historyczną i kulturalną. Jej założycielem i redaktorem naczelnym był Jerzy Giedroyc. Z pismem współpracowało wielu pisarzy i publicystów polskich przebywających na emigracji, m.in. Gustaw Herling-Grudziński i Czesław Miłosz. W Londynie w latach 1946-1981 ukazywał się tygodnik „Wiadomości” - najbardziej poczytne pismo emigracji niepodległościowej.

Jan Nowak-Jeziorański (1914 - 2005) w trakcie przemówienia w Radiu Wolna Europa. Jeziorański, podporucznik Wojska Polskiego i cichociemny, w czasie wojny był kurierem i emisariuszem Komendy Głównej Armii Krajowej i Rządu RP w Londynie. Rozgłośnia Polską Radia Wolna Europa kierował od 1951 r. do 1976 r. Zastąpił go dziennikarz Zygmunt Michałowski. W 2002 r. Jeziorański powrócił do Polski.

Źródło: domena publiczna.

Słownik

„bezpieka”

potoczna nazwa aparatu bezpieczeństwa w PRL, w czasach stalinizmu były to Urząd Bezpieczeństwa (UB) i Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (MBP)

kartki

bony/kupony uprawniające do nabywania towarów; w PRL nie zastępowały one pieniędzy, wprowadzały ograniczenia w kupnie pewnych produktów do ściśle określonej ilości; stosowane w gospodarkach w czasie niedoborów na rynku spowodowanych np. wojną i w okresie powojennym

Klub Krzywego Koła

klub dyskusyjno polityczny, utworzony II 1955 w Warszawie, miał charakter wolnomyślicielski i krytyczny względem komunistycznych władz; dyskusje dotyczyły polityki, kultury, filozofii i sztuki; klub działał do 1962 r.

kolektywizacja

(z łac. *collectivus* – zbiorowy) nadanie formy kolektywnej, przekształcenie drobnych indywidualnych gospodarstw rolnych w wielkie spółdzielcze przedsiębiorstwa rolne

natolińczycy

frakcja opozycyjna wobec „puławian” i przeciwna liberalizacji systemu, wyłoniła się po XX zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego w 1956 r.; nazwa pochodzi od pałacyku rządowego w Natolinie, miejsca, gdzie odbywały się spotkania frakcji

puławianie

potoczna nazwa proreformatorskiej frakcji w kierownictwie PZPR, która powstała w 1956 r.; nazwa pochodzi od kamienic przy ul. Puławskiej 24 i 26 w Warszawie, zasiedlonych po wojnie głównie przez wysokich funkcjonariuszy partyjnych; frakcja puławian była opozycyjna wobec frakcji natolińczyków

Radio Wolna Europa

amerykańska rozgłośnia radiowa nadająca od 1949 r. z Monachium do krajów uzależnionych przez ZSRR po II wojnie światowej; prowadziło transmisje informacji, analiz i aktualności; misją RWE jest promowanie demokratycznych wartości i instytucji; obecnie RWE nadaje z Pragi m.in. do niektórych krajów

dawnej Jugosławii, do Iraku i Iranu, Afganistanu, krajów północnego Kaukazu i Rosji

Służba Bezpieczeństwa (SB)

aparat bezpieczeństwa PRL będący częścią struktury Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i jego jednostek terenowych, działał w latach 1956–1989, rozwiązany w 1990 r., powołany do ochrony bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego; utworzony na mocy ustawy z 13 XI 1956 O zmianie organizacji naczelných organów administracji publicznej w zakresie bezpieczeństwa publicznego

wyż demograficzny

okres, w którym notuje się wzrost liczby urodzeń w porównaniu zarówno do lat wcześniejszych, jak i następnych

Słowa kluczowa

Radio Wolna Europa, odwilż, Władysław Gomułka, Polska po II wojnie światowej, stalinizm w Polsce

Bibliografia

Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998.

A. Dudek, R. Gryz, *Komuniści i Kościół w Polsce (1945–1989)*, Kraków 2006.

A. Dudek, Z. Zblewski, *Utopia nad Wisłą. Historia Peerelu*, Warszawa 2008.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DE1p4Ay6w>

Film opowiadający o odwilży w Polsce.

Polecenie 2

Przedstaw genezę odwilży w Polsce.

Polecenie 3

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla społeczeństwa oraz władz komunistycznych miała ucieczka na Zachód Józefa Światły.

Polecenie 4

Przedstaw przykłady odwilży, która nastąpiła w Polsce po 1953 roku.

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z dalszą częścią wykładu prof. Andrzeja Friszkego i wykonaj kolejne polecenia.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DvpmBdUxq>

Film opowiadający o odwilży w Polsce.

Polecenie 2

Rozstrzygnij, czy odwilż, do której doszło w 1953 r., doprowadziła do wydarzeń czerwcowych w Poznaniu. Uzasadnij odpowiedź.

Polecenie 3

Scharakteryzuj dwie frakcje, które wyłoniły się we władzach partyjnych w czasach odwilży. Jakie wizje komunizmu w Polsce i współpracy z ZSRS prezentowały?

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DvvpnBdUxq>

Film opowiadający o odwilży w Polsce.

Polecenie 4

Wyjaśnij, dlaczego kierownictwo partii zdecydowało się przekazać władzę Władysławowi Gomułce.

Polecenie 5

Wymień reformy wprowadzone przez I sekretarza Władysława Gomułkę.

Ćwiczenie 1

Zaznacz właściwe odpowiedzi.

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z fotografią i zaznacz właściwą odpowiedź.

Zdjęcie z epoki.

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 3

Korzystając z wiedzy własnej oraz innych źródeł napisz krótką notkę na temat Klubu Krzywego Koła.

Ćwiczenie 4

Na podstawie źródła i własnej wiedzy wymień trzy następstwa wydarzeń w roku 1956.

” Częścią październikowego ruchu był entuzjazm wobec Gomułki i jego programu. Gomułka uzyskał poparcie ogromnej części społeczeństwa przede wszystkim nie jako komunistyczny polityk powracający do władzy, lecz jako przywódca narodu, poprzez swój opór wobec radzieckich żądań ucieleśniający narodowe tęsknoty do suwerenności i niezawisłości, odrzucenia upokarzającej sowieckiej kurateli. Symboliczna była treść ulotki znalezionej 22 października w Świdnicy: „Czerwona Armia do domu, żądamy niepodległości Polski. Niech żyje I sekretarz W. Gomułka, bohater narodu polskiego”. Postawa przyjęta przez Gomułkę w dniach VIII Plenum rodziła spontaniczny kult jego osoby. W Tarnobrzegu na murach w wielu punktach miasta pojawiły się napisy „Niech żyje Gomułka”, wykonane czerwoną olejną farbą, oraz „Precz z Rokossowskim” – wykonane wapnem (lokalny Urząd Bezpieczeństwa postanowił te drugie usunąć, pierwsze pozostawić). W jednej z warszawskich fabryk robotnicy „wyjęli portret tow. Rokossowskiego z ramek wkładając w jego miejsce portret tow. Gomułki”. Nowy I sekretarz w społecznej świadomości był człowiekiem, który rzucił wyzwanie Rosjanom. VIII Plenum i dojście do władzy Gomułki traktowane było jako zasadniczy przełom w stosunkach polsko-radzieckich i początek prawdziwej suwerenności Polski. 23 października na wiecu w Lublinie jeden z mówców deklarował, że „do chwili VIII Plenum naród nasz był jeszcze pod przymusem, dziś dopiero czuje wolność”. 22 października na wiecu w Akademii Sztabu Generalnego jeden z pierwszych mówców tak oto rozpoczął swoje wystąpienie: „Towarzysze! Zebrani! Można powiedzieć, że od wczoraj rozpoczęła się niepodległość naszej Ojczyzny”. Na masówce kolejarzy w Szczecinie postulowano, by

„uznać dzień 20 X 56 r. jako święto wyzwolenia narodu”. Na masówce w Białymstoku wysunięto postulat zmiany nazwy ulicy „Stalina” na „21 października”.

Cytat za: P. Machcewicz, *Odwilż 1956*, w: *Polski wiek XX*, t. 3, Bellona i Muzeum Historii Polski, Warszawa 2010, s. 225-226.

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Odwilż w Polsce

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

LVI. Stalinizm w Polsce i jego erozja. Uczeń:

2) omawia i ocenia skutki terroru stalinowskiego w Polsce;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

LVI. Stalinizm w Polsce i jego erozja. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) wyjaśnia założenia propagandy komunistycznej i charakteryzuje cechy sztuki socrealizmu;

2) wyjaśnia rolę radia „Wolna Europa” wobec propagandy komunistycznej;

3) ocenia efekty społeczne i gospodarcze planu sześcioletniego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- omawia sytuację gospodarczą i społeczną Polski w latach 50. XX wieku oraz realizację planu 6-letniego;
- opisuje jak przebiegała odwilż w Polsce;
- wyjaśnia, dlaczego Władysław Gomułka objął władzę;
- charakteryzuje postać Władysława Gomułki.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Odwilż w Polsce”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i multimedium w sekcji „Film” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.
2. Nauczyciel poleca uczniom, aby przygotowali prezentację w oparciu o informacje zawarte w sekcji „Przeczytaj” oraz obejrzany film, aby w fazie wstępnej przedstawić ją na forum klasy.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel poleca jednemu uczniowi lub uczennicy przeczytanie wyświetlonego tematu oraz celów zajęć. Przedstawia planowany przebieg lekcji.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel, przy użyciu dostępnego w panelu użytkownika raportu, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, którzy uczestnicy zajęć zapoznali się z udostępnionym e-materiałem. Nauczyciel poleca jednemu z uczniów, aby zaproponował swoje skojarzenia z tematem lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel przypomina o prezentacjach przygotowanych przez uczniów przed lekcją. Poleca wybranej osobie (lub ochotnikowi) zaprezentowanie swojej pracy przed resztą klasy. Po prezentacji uczniowie krótko dyskutują o prezentacji, dodają informacje, które ich zdaniem warto uwzględnić. Prowadzący może korygować odpowiedzi i uzupełniać informacje, udziela też uczniom informacji zwrotnej dotyczącej przedstawionej pracy.
2. Praca z multimediami („Film + Sprawdź się”). Nauczyciel poleca wybranemu uczniowi, aby przeczytał polecenie nr 2: „Rozstrzygnij, czy odwilż, do której doszło w 1953 r., doprowadziła do wydarzeń czerwcowych w Poznaniu. Uzasadnij odpowiedź”. Poleca uczniom, aby podzielili się na grupy i opracowali w nich odpowiedzi na podstawie materiału filmowego, który zaraz obejrzą. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia odpowiedź. W podobny sposób uczniowie wykonują polecenie nr 3.
3. W kolejnym kroku prowadzący odtwarza drugi z filmów. Uczniowie zapoznają się z nagraniem. Tym razem każdy uczeń pracuje indywidualnie, samodzielnie przygotowując odpowiedź do polecenia nr 5 – wymienia reformy wprowadzone przez I sekretarza Władysława Gomułkę. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie wybrani lub chętni uczniowie odczytują swoje propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego uczniowie się nauczyli? Co było dla nich trudne?
2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny przedstawionej prezentacji, ocenia również pracę uczniów w trakcie zajęć.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 3 i 4 z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998.

A. Dudek, R. Gryz, *Komuniści i Kościół w Polsce (1945–1989)*, Kraków 2006.

A. Dudek, Z. Zblewski, *Utopia nad Wisłą. Historia Peerelu*, Warszawa 2008.

Wskazówki metodyczne:

Materiały filmowe omawiające odwilż w latach 50. XX w. mogą zostać wykorzystane w lekcji powtórkowej dotyczącej stalinizmu w Polsce i jego erozji.